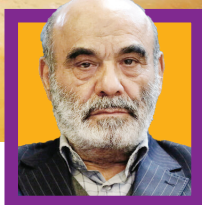


# همیشه‌ها یکی فرهنگ کشور



دیدار و گفت‌وگو با قاسم تیریزی، مورخ و تاریخ‌پژوه، به بهانه روز «خلیج فارس»

## جعل نام خلیج فارس کار انگلیسی‌هاست

**فرداد شیرزادی**  
روزنامه‌نگار

بی‌بی‌سی، نخستین رسانه‌ای بود که در جهان نام مجعول «خلیج عربی» را سر زبان اعراب انداخت. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور سابق آمریکا هم نخستین رئیس‌جمهور این کشور بود که در طول تاریخ به نقشه و اسناد بی‌اعتنا شد و این نام جعلی را بر زبان آورد. انگلیس در کنار گسترش یان عربیسم این موضوع را مطرح کرد؛ بنابراین، ما در عین حال که باید به حفظ تمامیت ارضی خودمان و حفظ منافع و مرزها بمانیم که مسئله‌ای انکارناپذیر است، در عمل و زبان تأکید کنیم، باید بدانیم که این حرکت از ناحیه استعمار است. ما حاضر نیستیم سر سوزنی از مسائلی مانند نام واقعی و قدیمی خلیج فارس و مرزهای خود بگذریم. اینها خاصه‌ای بود تا به مناسبت روز خلیج فارس (دهم اردیبهشت) با قاسم تیریزی درباره همه جوانب نام مجعول «خلیج عربی» به جای «خلیج فارس» گفت‌وگو کنیم.

**نخستین کسی که نام مجعول «خلیج عربی» را به کار برد، چه کسی یا چه رسانه‌ای بود؟**

رسانه انگلیسی بی‌بی‌سی بود. جمال عبدالناصر در سال‌های ۱۳۳۹ و ۱۳۴۰ با شاه درگیر شد و در مسئله یان عربیسم این موضوع را مطرح کرد، اما پیش از او انگلیسی‌ها این نام را به کار بردند.

**انگیزه بی‌بی‌سی برای این مناقشه چه بود؟**

درگیری بین ایران و کشورهای حاشیه خلیج فارس؛ چرا که به مرور زمان آمریکایی‌ها به ایران مسلط شده بودند، اما کشورهای حاشیه خلیج فارس هنوز مستعمره انگلیس بودند. این اختلاف، اساسی بود و طراحتش توسط حرکت استعمار شکل گرفت تا حرکتی حساب شده به شمار رود که آثار بلندمدت هم دارد.

**مسائری‌ها برای حفظ منافع ملی‌مان در این بین چه کار می‌توانیم انجام دهیم؟**

اول عمومیت بخشیدن به نقشه ایران و خلیج فارس است. نقشه‌های ما مربوط به سال ۱۶۰۰ میلادی است. از نظر تاریخی هم که مشخص است، دوم اینکه باید حرکت استعمار در منطقه را شناخت؛ چراکه انگلیسی‌ها قریب به ۲۰۰ سال قبل به منطقه آمدند و شروع به نفوذ و برنامه‌ریزی کردند. حتی کوچ خاندان‌هایی از شبه‌جزیره نجد و حجاز به جزایر خلیج فارس جزو برنامه‌های مدون و از پیش تعیین شده آنان بود. به تعبیری می‌توان روی همین برداشت عنوان کرد کسانی که امروز در بحرین حاکم هستند، اصلاً بحرینی نیستند. اتفاقاً در آن منطقه به‌طور مثال همه شیعه بودند و اینگونه طیف‌های خوارج یا سنی متحجر را وارد بحرین و خلیج فارس کردند و در بحرین حاکمیت را به تدریج به آنها سپردند. خلاصه برنامه‌ریزی‌های حساب شده طی این ۲۰۰ سال که از سوسی‌یکو بر خلاف حرکت‌های آنها به انقلاب اسلامی منتج شد را در منطقه به‌وجود آوردند.

جمهوری اسلامی ایران با گذشت ۴۵ سال از انقلاب اسلامی، چه شیوه‌ای را درقبال این سیاست‌مؤدیانۀ اتحاد کرده‌است؟ جمهوری اسلامی ایران به نام خلیج فارس تأکید داشته و دارد. عموماً شورای کشورهای خلیج را آمریکایی‌ها پس از انقلاب اداره کردند. در دایره ایران‌هراسی به انگلیسی‌ها بعد از انقلاب اما ایران همچنان بر حق حاکمیت خودش و نام خلیج فارس مصرانه تأکید دارد.

**شما اشرف کاملی بر تاریخ پهلوی**

**اول و دوم دارید. رژیم شاه در حوزه خلیج فارس و نامگذاری مجعول خلیج عربی چه سیاستی را دنبال می‌کرد؟**

آنها به دلیل سلطه انگلیس و آمریکا بی‌تفاوت از اصل موضوع می‌گذشتند و شاید در مواردی روی نام تکیه می‌کردند.

**نمونه بارز از این مصداق در چه موردی به‌طور بارز روشن می‌دهد؟**

در مورد بحرین. نامه‌ای سال ۱۳۴۵ دارپوش همایون به هویدا می‌نویسد که اصلاح‌بحرین چه ارتباطی به ما دارد؟ ما آنجا نه منافع داریم و نه آنجا ارزشی برای ما دارد. او در آن نامه می‌نویسد که آنجا منشی عرب هستند که گرایش به فارسی‌ها هم ندارند. این اتفاق درست ۳ سال قبل از آن رخ داد که بحرین را جدا کردند. از سال‌های ۱۳۴۵ هم مذاکرات پنهانی بین آمریکایی‌ها و انگلیسی‌ها با ایران انجام شد و اسنادش موجود است. اسدالله علم در خاطراتش بارها اشاره

می‌کند که ما درباره بحرین مذاکره کردیم، اما هیچ کس نمی‌گوید که اقدامی صورت می‌گیرد. نهایتاً آخرین تیر خلاص را از دشیر زاهدی که خودش از اعضای سازمان سیا بود، بر پیکر ایران وارد کرد و بحرین از ایران جدا شد.

کشورهای دیگر هم اسنادی از دوره رضاشاه و محمدرضاشاه در اختیار دارند که مرتباً رضاشاه به حضور انگلیسی‌ها در بحرین اعتراض می‌کند. مردم بحرین که آنجا استان چهاردهم ما محسوب می‌شد، برای سفر کردن به شیراز و بوشهر، به اصرار و ابرام انگلیسی‌ها مجبور بودند گذرنامه بگیرند! اسناد این بخش در مجله مطالعات تاریخی موجود است. حکومت پهلوی بی‌توجه به این ارتباطات بود و در بهترین حالت فقط اعتراض می‌کرد. از نظر سیاسی هم به خصوص از دوره سلطه آمریکا بر ایران، شاه و موضع می‌گرفتند. بیشتر اقدامات رژیم پهلوی

### خلیج فارس خانه ما است

رهبر معظم انقلاب؛ بنکه امروز شما می‌بینید دشمنان حرف‌های بزرگ‌تر از دهان خودشان می‌زنند، همه‌اش قابل پاسخگویی است از سوی ملت ایران. می‌نشینند طراّحی می‌کنند که ایران باید در خلیج فارس رزمایش نظامی نداشته باشد؛ چه غلط‌های عجیب‌غربی‌بی‌اواز آن طرف دنیا می‌آید اینجا رزمایش راه می‌اندازد؛ شما اینجا چه کار می‌کنید؟ خب بروید در همان خلیج خوک‌ها؛ (۱۰) بروید آنجاها و هر جسامی خواهید رزمایش کنید. در خلیج فارس شما چه کار می‌کنید؟ خلیج فارس خانه‌ی ما است. خلیج فارس جای حضور ملت بزرگ ایران است؛ ساحل خلیج فارس به‌اضافه‌ی سواحل زیادی از دریای عمان، متعلق به این ملت است؛ باید حضور داشته باشد، باید رزمایش کند، باید اظهار قدرت بکند. ما ملّتی هستیم با تاریخ، قدر تمنند.

بیانات رهبری در دیدار معلمان و فرهنگیان - ۱۳/۰۲/۱۳۹۵

دوم هم حراست از کارهای آمریکا و انگلیس است. نقش سناتور مسعودی هم که در مواردی سندی وجود دارد که او هم رشوه‌هایی دریافت می‌کرد، روشن است.

**سیاست رژیم شاه در قبال خلیج فارس به همین‌ها خلاصه می‌شد؟**

حاکمیت پهلوی در دوران رضاشاه ذیل سیاست جاری انگلیس در منطقه بود. در دوره محمدرضا خصوصاً پس از کودتای ۲۸ مرداد، باز ذیل سیاست جاری آمریکا قرار داریم؛ پس نخست، سیاست آمریکا، خط‌مشی تعیین می‌کند. دولت برای آنها چنان بی‌اهمیت بود که وقتی در مجلس مطرح کردند چرا بحرین جدا شد، هویدا گفت: دختری بود که به خانه شوهر رفت! این گزارش

به خودی خود سندی است که چاپ شده و وقیحانه‌تر از این نمی‌توان درباره بحرین نظر داد. آنها هیچ‌یک، آن قیود را نداشتند و نمی‌پذیرفتند. کما اینکه در عهدنامه سعدآباد همین‌طور است. او بخشی را به کمال آتاتورک بخشید. به معنای واقعی کلمه ذیل سیاست کشورهای خارجی حرکت می‌کردیم و خودمان را در سایه و آغوش آنها می‌دیدیم و به جای می‌آوردیم و خبری از استقلال نبود. حال، قاجار مستقل بود اما بی‌عرضه و بی‌ایقتی‌اش را در همه امور نشان می‌داد. شاه در مورد خلیج فارس هیچ تقیدی حس نمی‌کرد.

**چرا؟**

چون خودشان توسط استعمار در رأس کار بودند

و باید در سایه اهداف آنها حرکت می‌کردند.

**ترامپ ظاهراً نخستین رئیس‌جمهور آمریکاست که نام خلیج فارس را در گفتارش به خلیج عربی تغییر داد. نظر تان درباره او و موضعش چیست؟ چون به خلیج فارس همه روسای جمهوری آمریکا قبل از او دست‌کم در گفتار رعایت کرده‌اند که برای بایبند باشند. نظر و موضع شخصی تان درباره جهت‌گیری او چگونه است؟**

به قول خود آمریکایی‌ها، او که قدری از نظر عقل کم دارد و دیوانه است. حال نمی‌خواهم آن عبارت زشت را به کار ببرم، اما رؤسای جمهوری آمریکا چه جمهوری‌خواه و چه دمکرات، براساس منافع ملی و موقعیت جهانی‌شان سخن می‌گویند. پس نباید چندان از سخن آنها ناراحت شد؛ چرا که دیکته‌ای است که خود حاکمیت به آنها می‌گوید. آنها مجری و بازیگر عرصه سیاست البته در سطح کلان هستند. از ۱۳۲۰ تا به امروز ما وقتی این ۸۰ سال را رصد می‌کنیم، علیه منافع و اقتدار یا استقلال ملی ما تفاوتی بین جمهوری‌خواهان و دمکرات‌ها وجود ندارد. مطالبی که مطرح می‌شد، سیاست جاری آنهاست؛ حال می‌خواهد جیمی کارتر باشد یا کندی که خودش را به‌عنوان مدافع صلح جهانی مطرح می‌کرد یا نیکسون به‌گونه‌ای دیگر. آنها تفاوتی ندارند و عمدتاً چیزی مطرح نمی‌کنند که به منافع و موقعیت‌شان آسیب بزند؛ لذا در مسائلی مانند خلیج فارس با هم مشترک‌اند؛ بنابراین توصیه می‌کنم که اتفاقاً خیلی عادی به آن مسائل بنگریم؛ چراکه همان حرف‌ها را دیگران در آمریکا به‌گونه‌ای دیگر زدند؛ مثلاً کارتر مطرح کرد که ما در منطقه منافع داریم و امام(ره) از ابتدا با همان یک جمله کارتر برخورد کرده و فرمودند: آنها چه حقی دارند که در خلیج فارس منافع داشته باشند؟! هر یک با گدیشاتی می‌گویند اما عمدتاً منافع اصلی‌شان را در نظر می‌گیرند.

**به‌عنوان مورخ و تاریخدان به‌خواهم نظر شما را در این باره بدانم که چرا برخی خوانندگان خارج از کشور (لس آنجلسی‌ها) و مشخصاً کسی که ترانه‌ای با نام خلیج همیشگی فارس داشت، بهرغم موضع‌گیری‌های سیاسی در زمینه‌های دیگر،**



**همگام با نمایشگاه کتاب**



**برپایی غرفه بزرگ معرفی فرهنگ**

**مردم‌یمن**

**در نمایشگاه کتاب**

عبدالرحمن راجح، رئیس انجمن همبستگی منعی‌های مقیم ایران درباره انتخاب یمن به‌عنوان مهمان ویژه سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، گفت: «انتخاب یمن به‌عنوان مهمان ویژه نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران موجب خوشحالی ما شده است. از این تصمیم‌مسئولان نمایشگاه کتاب استقبال می‌کنیم و از آنها متشکریم. در این نمایشگاه‌غرفه بزرگی برپا کرده و تلاش می‌کنیم فرهنگ مردم یمن را به مردم ایران و مراجعان نمایشگاه نشان دهیم.»



**نخستین‌محموله کتاب‌های خارجی وارد تهران شد**

اسماعیل جاملی‌پور، مدیر کمیته ناشران خارجی سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران گفت: نخستین محموله کتاب‌های خارجی از ۱۱ ناشر عربی به‌وزن ۴۴تن از مقصد کشور لبنان، شنبه‌هشتم اردیبهشت(۱۴۰۳) وارد تهران شد و امور ترخیص و گمرک این کتاب‌ها انجام شده و طی مراحلی برای عرضه در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران آماده می‌شوند. برخی از توزیع‌کنندگان که در طول سال کتاب‌هایی برای عرضه در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران وارد کرده بودند نیز در روزهای گذشته مراحل گمرکی خود را طی کردند و طی این هفته وارد فضای سالی‌ان‌ارزایی محتوایی خواهند شد تا برای عرضه در نمایشگاه آماده شوند.



**نشست‌های نمایشگاه کتاب، جنبه‌نخبگانی و عمومی دارد**

سعید مجیدی، مدیر کمیته فعالیت‌های فرهنگی سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران با اشاره به حوزه‌های اصلی فعالیت‌های این کمیته، گفت: بخش اول فعالیت‌های این کمیته‌حوزه نمایشگاه‌است. در این دوره از نمایشگاه برای سراسرهای کوشک کتاب، گوشه نقد، کتاب آرا، جویسز ادبی، اهل قلم کودک و نوجوان، نشران آموزشی و نشران دانشگاهی نشست‌هایی پیش‌بینی شده که جنبه نخبگانی و عمومی دارد.



**مسابقه روایت‌نویسی نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران**

نخستین دوره مسابقه «روایت‌نویسی نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران» از سوی خانه کتاب و ادبیات ایران برگزار می‌شود. محور موضوعی اثر ارسالی، مالکیت نیمی‌کنیم و پذیرفته‌ایم که در گذشته، در زمان شاه آنجا کشور شده و اروپایی‌ها خیانت کرده اند، اما بحرین را محترم می‌شماریم. اینها چملگی جمع اضعاد نیست، بلکه همانگونه که آن کشور برای ما محترم است، حفظ و حراست مرزهای ما در شمال، جنوب و شرق و غرب محفوظ خواهد بود. در عین حال نغمه‌های استعمار برای جدایی و اختلاف موضوعی دیگر است.

**گفت‌وگو ۲**  
**علی‌الله سلیمی**  
روزنامه‌نگار

گفت‌وگوی همشهری با سعیده موسوی‌زاده جزایری، شاعر و نویسنده به بهانه انتشار کتاب جدیدش

## بفرمایید دیزی در پنت‌هاوس



سعیده موسوی‌زاده جزایری، شاعر و نویسنده فعال در حوزه ادبیات کودک و نوجوان و همچنین بزرگسال است که آثار متعددی در زمینه طنز کودک و نوجوان و بزرگسال دارد. در بخش ادبیات جدی کودک و نوجوان و بزرگسال هم آثار قابل توجهی دارد. وی در حوزه شعر و نثر محلی هم در این مدت کار کرده و در مجموع، کارنامه پرپراچی در حوزه ادبیات دارد. او امسال با کتاب جدید «دیزی در پنت‌هاوس» به سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران می‌آید. با موسوی‌زاده که اهل مشهد است و سابقه طولانی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان دارد، درباره کتاب جدید او گفت‌وگو کرده‌ایم.

**شما امسال با کتاب جدید دیزی در پنت‌هاوس در سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران حضور دارید. درباره این کتاب جدید توضیح دهید؟**

بله، مجموعه شعر جدید من با عنوان دیزی در پنت‌هاوس به تازگی از سوی دفتر طنز حوزه هنری و انتشارات سوره مهر منتشر شده و قرار است در نمایشگاه کتاب امسال عرضه شود. این کتاب شعرهای جدید و طنز من برای مخاطبان بزرگسال را در برمی‌گیرد و دومین مجموعه شعر طنز من برای مخاطبان بزرگسال است. خودم احساس خوبی نسبت به این کتاب دارم و از مخاطبان اشعار طنز هم برای رونمایی این کتاب در نمایشگاه کتاب دعوت می‌کنم.

**از ویژگی‌های کتاب جدید خود تان، دیزی در پنت‌هاوس بگوئید؟**

در این کتاب ۳۵ شعر طنز با رویکردهای مختلف اجتماعی، فرهنگی، انتقادی و گاهی هم عاشقانه ارائه شده است. در بخش‌های پایانی کتاب هم اشعار کبیتی و دوبیتی قرار دارد. یکی از نکات جذاب کتاب، استفاده از «صنعت تضمین» است که در اشعار، از مصرع‌ها و ابیات شاعران بزرگ وام گرفته شده است.

**به‌عنوان یک شاعر فعال در سال‌های اخیر، جایگاه شعر و شاعری را در جامعه امروز ایران چگونه می‌بینید؟**

فکر می‌کنم اقبال به شعر مکتوب در جامعه تا حدودی کم است و بیشتر مخاطبان دنبال ادبیات سفارشی هستند. کتاب‌های شعر متناسبه‌ب‌تیراژ پایین منتشر می‌شوند و بعد از انتشار هم حمایت نمی‌شوند؛ نه در جشنواره‌های ادبی که به‌نوعی باید فضا و فرصتی برای معرفی آثار قابل توجه باشند و نه در رسانه‌ها که به‌رحال مخاطبانی از قشرهای گوناگون دارند و اگر بخواهند برای کتاب تبلیغ کنند بی‌گمان مؤثر خواهد بود. در مجموع، در شرایط فعلی زندگی کتاب‌دلمه‌پیدانمی‌کند و بعد از انتشار به‌نوعی رها می‌شود. مشکل بعدی، هجوم بی‌سابقه وی‌سی‌طبه و بدون نظارت و کنترل فضای مجازی به حریم کتاب‌ها به‌ویژه در حوزه شعر است که گاهی اشعاری را به بعضی از شاعران بزرگ منسوب و در فضای مجازی منتشر می‌کنند. ملاحظاتی باقتضای راه‌به‌شاعران بزرگی مانند قیصر امین‌پور یا سپهراب سپهری منسوب و منتشر می‌کنند، بدون اینکه بخواهند به کسی امرجمعی پاسخگو باشند. مجموع این شرایط، حوزه شعر را تا حد زیادی در جامعه امروز آشفته کرده است.

**در مجموع، چند اثر از شما در این سال‌ها منتشر شده‌است؟**

حدوداً ۵۰ جلد کتاب کودک و نوجوان تا به امروز از من منتشر شده است. مثل کتاب «آب و تاب» از انتشارات کانون که جایزه پروین را گرفته است. نخستین مجموعه شعر طنز نوجوانم هم با نام «مرغ همسایه باغ است» جایزه گرفته و به چاپ دوم یا تیراژ بالا رسیده است.

نخستین مجموعه شعر طنز من برای مخاطبان بزرگسال هم با عنوان «شعرهای پاشنه‌بلند» بود که پیش از این توسط انتشارات قدیانی منتشر شده است. البته به تازگی مجموعه داستان طنز نوجوانم در انتشارات قدیانی با نام «کیوان در محوطه جریمه» منتشر شده‌است.

**عکس نوشت**



آدام‌سازای کتیبه‌های حرم رضوی برای میلاد امام رضا (ع) طراحی و اجرای کتیبه نفیس ایوان‌های طلای صحن انقلاب و آزادی به مناسبت دهه کرامت به همت معاونت راه‌آزترین و مرکز ارتباطات و رسانه است. این کتیبه‌ها توسط تهرانی، نویسند و کتیبه‌نگار حرف‌های مظهر اهل بیت علمه‌السلام در مرکز همایش‌ها و نمایشگاه‌های آستان قدس رضوی در حال انجام است. عکس‌ها: آستان نیوز - سیدمرتضی فاطمیان